



KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

SGWG
stowarzyszenie aktywne
wspierania gospodarki



UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY



INSTRUKCJA WDRAŻANIA PROGRAMU NAUCZANIA I OBUDOWY DYDAKTYCZNEJ

Opr. Małgorzata Knopik, Tomasz Knopik

Wrocław, 2014

CZŁOWIEK - NAJLEPSZA INWESTYCJA

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego



KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

SGWG
stowarzyszenie aktywne
wspierania gospodarki



UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY



ZAWARTOŚĆ:

- I. Zalecenia dotyczące wdrażania innowacyjnego programu nauczania *Twórcze umysły. Edukacja ku kreatywności*.
- II. Opis obudowy dydaktycznej.
- III. Zalecenia dotyczące wdrażania obudowy dydaktycznej.

I. Zalecenia dotyczące wdrażania innowacyjnego programu nauczania *Twórcze umysły. Edukacja ku kreatywności*

Proponowany Państwu innowacyjny program nauczania ukierunkowany jest przede wszystkim na rozwijanie wśród uczniów kreatywności jako ogólnej postawy otwartości podmiotu wobec świata. Według aktualnie prowadzonych bilansów kompetencyjnych ludzi, którzy osiągają sukces na rynku pracy (np. raporty Deloitte, ekspertyzy Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej), taka postawa zaciekawienia poznawczego, połączona z gotowością do przekraczania własnych granic materialnych i mentalnych, potrzeba przełamywania schematów i proponowania nowych rozwiązań jest kluczem do budowania osiągnięć we wszystkich dziedzinach. Wdrożenie jednak tak rozumianej postawy twórczej przy jednoczesnej realizacji podstawy programowej, w której zawarte są opisy konkretnych efektów kształcenia podlegające ścisłej kontroli i ewaluacji (wyraźny element schematyzmu i unifikacji) nie jest proste. Na co dzień wielu nauczycieli zastanawia się, w jaki sposób rozwiązać dylemat: uczeń twórczy, czy uczeń dobrze rozwiązujący testy/sprawdziany, zdając sobie sprawę, że przyjmując jakiegokolwiek rozwiązanie, rezygnują częściowo z kształcenia tych kompetencji, które, biorąc pod uwagę różne aspekty celów edukacji, są tak samo istotne (np. **uczeń myśli nieszablonowo** ↔ **uczeń z łatwością rozpoznaje konwencję i ukryte założenia pytania**; jest to klasyczna opozycja, przy czym jej pierwszy człon doskonale sprawdza się podczas zajęć twórczych i rozwiązywania niestandardowych problemów, zaś drugi podczas rozwiązywania testów, np. Ogólnopolskiego Badania Umiejętności Trzecioklasistów OBUT). Prezentowana Państwu instrukcja wdrażania programu i jego obudowy dydaktycznej ma na celu przede wszystkim pokazanie, w jaki sposób tę faktycznie istniejącą opozycję zredukować przy zachowaniu postulatu jednoczesnego realizowania podstawy programowej dla I etapu nauczania i edukacji ku kreatywności.

1.1. Współpraca z rodzicami

Przygotowane przez Torrance'a reguły twórczego nauczania, które zostały szczegółowo omówione w programie *Twórcze umysły*, przyniosą oczekiwane rezultaty pod warunkiem właściwego zaangażowania w proces edukacji i wychowania oprócz środowiska szkoły, również rodziców. W związku z tym istotnym punktem wdrażania programu jest **spotkanie z rodzicami**, podczas którego zostaną przedstawione jego ogólne cele, a także konkretne zalecenia do pracy z dzieckiem tak, aby postawa kreatywna nie była tylko pewnym typem zachowania stosowanym w szkole, ale stałym sposobem funkcjonowania poznawczo-osobowościowego podmiotu w świecie.

Zalecenia dla rodziców:

1. Stwarzaj jak najwięcej sytuacji, w których Twoje dziecko będzie mogło dokonać wyboru. Podejmowanie decyzji nawet dotyczących tak prozaicznych kwestii, jak ubiór lub zawartość śniadania jest przykładem rozwiązywania problemów i stanowi doskonałe wprowadzenie w bardziej skomplikowany świat dylematów życiowych, w który młody człowiek niebawem wkroczy. Ponadto angażowanie dziecka w procesy decyzyjne (również te dotyczące całej rodziny jak np. sposoby wspólnego spędzania wolnego czasu, czy wybór modelu sprzętu AGD, rodzaju mebli, czy dywanu) powiększa sferę jego autonomii i kompetencji (myślenie i odczuwanie dziecka przebiega wówczas według takiego schematu: *rodzice cenią moje zdanie; uważają, że się na tym znam; cieszy mnie to, że mój głos jest ważny; jestem szczęśliwy i czuję się bezpiecznie, bo jestem ważny dla moich rodziców*).
2. Wykorzystuj każdy przedmiot codziennego użytku do treningu twórczości. *Do czego można by jeszcze wykorzystać deskę do krojenia? Jakie są inne zastosowania opakowania po jajkach? Co niezwykłego kryje się w zwyczajnym z pozoru spinaczu do bielizny?* – to przykładowe pytania, które można wykorzystać w komunikacji z dzieckiem. Dostarczanie jak najwięcej okazji do zdziwienia się – oto cel działania kreatywnego rodzica.



3. Szanuj wszystkie pomysły dziecka! Zamiast krytykować i zniechęcać poprzez wysyłanie komunikatów typu: *Spróbuj jeszcze raz! To nie do końca tak! Przecież możesz lepiej! To dziecinne, a Ty już jesteś prawie dorosły!* warto przyjrzeć się bliżej jego wytworom i dostrzec w nich to, co oryginalne i wskazujące na emocjonalne zaangażowanie dziecka. Zalecany komunikat w sytuacji, kiedy nasza pociecha tworzy intrygujące prace, ale dość niestaranne, niedokończone, w pośpiechu: *To bardzo interesujące! Może warto byłoby uzupełnić ten obrazek, żeby Twój świetny pomysł pokazać do końca!*
4. Dostrzegaj zainteresowania i pasje własnego dziecka! Zamiast traktować dziecko jak „gąbkę”, która powinna wchłonąć wszystko, co jest jej dostarczane, odpowiedzialny rodzic powinien bacznie obserwować to, co szczególnie interesuje jego pociechę. W dobie specjalistycznej wiedzy, kiedy nawet ekspert nie może przyznać, że wie dużo w jakiejś dziedzinie, gdyż napływ informacji następuje w ciągu geometrycznym, kluczowe jest określenie swoich osobistych tematów, którym poświęcana będzie szczególna uwaga. Przysłuży się to nie tylko do intensywnego rozwoju dziecka w jakiejś dziedzinie, ale również dostarczy mu motywacji wewnętrznej do pracy w szkole i poza nią. Warto pamiętać, że zainteresowania można potraktować jako materiał do wykorzystania przy okazji opanowywania kompetencji kluczowych, które w przekonaniu ucznia są zbyt trudne lub niepotrzebne (co rodzi trudności), a jednak stanowią podstawę do opanowania przez wszystkich, np. kompetencje matematyczne. Jeśli rodzic umiejętnie wykorzysta zainteresowania swojego dziecka np. końmi lub piłką nożną podczas nauki matematyki, negatywna postawa wobec danego przedmiotu z pewnością zostanie przełamana (przykłady: *Ile potrzebujemy metrów ogrodzenia potrzebujemy do przygotowania wybiegu dla koni, jeśli wybieg ma kształt prostokąta o wymiarach 10x20 m? Ilu zawodników trenuje na boisku przy obecności 4 pełnych składów piłkarskich?*).
5. Proś swoje dziecko o rady! Zaangażowanie dziecka w proces doradzania doda mu pewności siebie oraz otworzy na nowe sytuacje problemowe.



6. Efektywnie wykorzystujcie Wasz czas wolny! Poznawanie świata to proces, który nie powinien odbywać się tylko podczas zajęć szkolnych. Im więcej okazji do zadania sobie nowych pytań, zaciekawienia, tym efektywniej dla kreatywności. Twórczość bowiem rodzi się w różnorodności. Warto o tę różnorodność w ramach zajęć pozalekcyjnych zadbać (prace plastyczne, aktywność muzyczna, sportowa, majsterkowanie, gotowanie, wspólne czytanie, inne prace domowe). Dbając jednocześnie o integrowanie rodziny, zacieśnianie więzi między rodzicami a dzieckiem oraz poszerzanie wiedzy o świecie dążymy do harmonijnego rozwoju młodego człowieka, w którym zaspokajana jest zarówno potrzeba kompetencji, jak i potrzeba bliskości.
7. Dbaj o aktywność fizyczną swojego dziecka! Młody organizm potrzebuje spędzić minimum godzinę każdego dnia na świeżym powietrzu!
8. Zachęcaj dziecko do dyskusowania i podważania tego, co z pozoru oczywiste i niepodważalne. Ludzie tworzą schematy i skrypty po to, by oszczędzić na myśleniu. Wiele z tych ogólnie przyjętych poglądów traktowanych jest jak dogmaty. Stanowią one przeszkody myślenia kreatywnego, nie pozwalają uzewnętrznić pewnych myśli z lęku przed społeczną oceną. Stąd do codziennych rozmów rodzinnych warto włączyć element wyjaśniania i uzasadniania tego, co przyjmuje się za pewniki, np. „dzieci muszą chodzić do szkoły”, „trzeba jeść warzywa i owoce, bo są zdrowe”, „dzieci powinny słuchać dorosłych”.
9. Ćwicz z dzieckiem koncentrację uwagi! Deficyty w sferze uwagi wśród dzieci 6 i 7-letnich aktualnie nie mają tylko charakteru rozwojowego. Niestety z racji przeładowania sensorycznego i podlegania ciągłej presji wrażeń młodzi ludzie nie wykształcili w dostatecznym stopniu mechanizmu skupiania się na jakimś przedmiocie świadomości dłużej niż kilka sekund. Powoduje to kłopoty z zapamiętywaniem nowego materiału i jego późniejszym utrwalaniem. Powrót do puzzli, poszukiwania różnic między dwoma podobnymi obrazkami, dostrzegania zmian w seriach przedmiotów to jedyna droga do treningu uwagi rozumianej jako świadoma kontrola zakresu i intensywności przyjmowanych przez jednostkę bodźców z zewnątrz.



10. Stwórz domowe portfolio swojego dziecka! Zbieranie prac dziecka w jednej teczce lub zorganizowanie ich stałej wystawy w wydzielonej przestrzeni w domu (np. tablica korkowa w kuchni) jest z jednej strony docenieniem jego wytworów, z drugiej zaś pozwala na obserwowanie (w tym samoobserwację) rozwoju dziecka w czasie (docenienie umiejętności, które udało się opanować w danym okresie, dostrzeżenie mocnych i słabych stron prac powstałych kiedyś i skonfrontowanie ich z aktualnymi efektami).

1.2. Zalecenia dotyczące pracy z uczniem zdolnym

Uczeń zdolny jest prawdziwym wyzwaniem dla nauczyciela, a jednocześnie może być dla niego źródłem satysfakcji zawodowej i poczucia skuteczności działania. Dzieje się tak dlatego, że w przypadku otrzymywania przez ucznia zdolnego odpowiedniego wsparcia poprzez stworzenie stymulującego środowiska, jego rozwój jest bardzo dynamiczny, a sam nauczyciel (szczególnie w I etapie edukacyjnym) dostrzega w tym progresie swój wyraźny udział (i zasługę). Obserwacja ta dostarcza dwóch podstawowych wniosków, których uwzględnienie jest konieczne w pracy z utalentowanymi dziećmi:

- 1) warunkiem rozwoju dziecka zdolnego jest dostarczanie mu bodźców stymulujących jego procesy poznawcze i emocjonalne,
- 2) bezpośrednią oznaką właściwie udzielanego wsparcia jest zaciekawianie ucznia zdolnego (tym samym nuda dostarcza nauczycielowi jasnej informacji zwrotnej: *nie stymulujesz zdolnych dzieci!*), chęć samorozwoju i angażowanie się w tok zajęć.

Uczniowie zdolni zazwyczaj mają świetnie rozwinięte ogólne kompetencje poznawcze (pamięć, uwaga, myślenie, w tym myślenie abstrakcyjne) przy pewnych deficytach w sferach: emocjonalno-społecznej, motorycznej i twórczej. Oznacza to, że nauczyciel, który na pierwszym miejscu wzmacnia zdiagnozowany potencjał ucznia (mocne strony), powinien również zwrócić uwagę na możliwe zagrożenia jego rozwoju:



KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

SGWG
stowarzyszenie aktywne
wspierania gospodarki



UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY



- asynchronia rozwojowa (wyraźny kontrast między świetnie rozwiniętą sferą poznawczą a słabo rozwiniętą sferą motoryczną i/lub emocjonalno-społeczną),

- nadwrażliwość emocjonalna (nieadekwatne reagowanie na bodźce emocjonalne; bodźce o niskiej wartości stymulacyjnej odbierane są jako znaczące, co uruchamia mechanizm zachowania niedostosowany do kontekstu sytuacyjnego, np. zdolny uczeń słyszy neutralną informację o bakteriach i wirusach i reaguje na nie panicznym strachem),

- alienowanie się (uczeń zdolny, jeżeli nie znajdzie w klasie rówieśników o podobnych zainteresowaniach i poruszanych problemach oraz zbliżonym zasobie wiedzy o świecie może poczuć się „innym” na tle grupy, często sama grupa zaczyna traktować go jako „dziwaka”, co dodatkowo zraża go do inwestowania w pozytywne relacje interpersonalne),

- wielość zainteresowań (zainteresowania ucznia zdolnego mogą być bardzo szerokie, a sama szkoła nie jest w stanie realizować ich pełnego zakresu, co może rodzić zniechęcenie i ogólną negatywną ocenę środowiska szkolnego; ponadto angażowanie się w wiele działań grozi przemęczeniem i powolną utratą motywacji – stąd mówi się o uczniach zdolnych, iż „bardzo wcześnie potrafią błysnąć, ale jeszcze szybciej wypalają się”),

- idealizm aksjologiczny (przekonanie uczniów zdolnych, że uznawane przez nich wartości, przekonania i poglądy są powszechnie obowiązujące i nie ma od nich żadnych odstępstw; taka postawa rodzi brak zrozumienia ze strony innych, zaś w samy dziecku zdolnym frustrację wynikającą z braku zgody najbliższego otoczenia na jego propozycję),

- perfekcjonizm (przeświadczenie, że wykonywane działania nie przynoszą wystarczająco dobrego efektu; perfekcioniści nawet pod wpływem kilku wysokich ocen zewnętrznych ich pracy, znajdują słabe strony i zdewaluują wartość prezentowanych rezultatów).

Uczniowie zdolni mają często problem z zaakceptowaniem tego, że mogą przegrywać, że nie muszą być w każdej dziedzinie najlepsi, że ktoś ich krytykuje. Wynika to z faktu, że bardzo często na skutek wczesnego dostrzeżenia ich potencjału przez rodziców i wychowawców w przedszkolu, byli traktowani wyjątkowo, co

utrwaliło w nich swoistą etykietę bycia wyjątkowym. W sytuacji, kiedy okazuje się, że są też inni uczniowie, którzy bardzo dobrze lub nawet lepiej radzą sobie z danym typem zadania, pojawia się smutek wynikający z niemożności spełnienia warunku etykiety, tj. bycia kimś wyjątkowym. Stąd nauczyciele uczniów zdolnych, chwalać ich za wysokie osiągnięcia w jednej dziedzinie, powinni tworzyć okazje do ponoszenia przez nich porażek (porażka rozumiana jako niebycie najlepszym) w innych przedmiotach/tematach/aktywnościach. Im rzadziej uczeń zdolny będzie spotykał się z sytuacją niewygrwania, tym trudniej będzie przychodziło mu w przyszłości radzenie sobie z krytyką zewnętrzną i rywalizacją (w której nie będzie miał szans na wygraną). Jest to bardzo ważna kwestia, gdyż z badań psychologicznych (Sękowski, 2000) jasno wynika, że głównym powodem depresji endogennej i innych problemów emocjonalnych uzdolnionych dzieci i młodzieży są trudności z akceptowaniem konfrontacji, z których nie wychodzą zwycięsko.

Ponadto należy bezwzględnie unikać etykietowania: *Jesteś najzdolniejszy, jesteś najlepszy, itp.* Taka etykieta może wywierać presję na dziecku (*musisz być ciągle najlepszy!*), a także zniechęcić do niego rówieśników z klasy (*ulubieniec wychowawczyni*). Zdarza się również, że etykieta najzdolniejszego ucznia osłabia jego motywację do pracy. Zwycięża wówczas myślenie: *skoro jestem taki zdolny, nie muszę nic robić*. O ile takie przekonanie faktycznie na etapie klas I-III zazwyczaj nie przynosi jeszcze negatywnych doświadczeń, o tyle w kolejnym etapie edukacyjnym może sprawić, że uczeń zdolny niewdrożony do postawy pracy, zaczyna przejawiać trudności związane ze skutecznym opanowaniem nowych informacji i utrwaleniem nowo poznanych umiejętności.

Będąc nauczycielem w szkole podstawowej należy pamiętać, że zdolności niekoniecznie muszą być rozumiane jako ponadprzeciętne umiejętności przejawiane w jakiejś dziedzinie. Być może do tej pory dziecko nie trafiło na okazję do zaimplementowania swojego talentu, więc jego otoczenie, a nawet ono samo, nie zdają sobie sprawy z tkwiącego w nim potencjału. Dlatego zarówno rodzice, jak i nauczyciele powinni zwracać uwagę na zainteresowania ucznia, które mogą być symptomem drzemających w nich talentów. Pod wpływem zainteresowań dziecko inwestuje swój czas w rozwój konkretnych umiejętności przejawianych w działaniu,



KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

SGWG
stowarzyszenie aktywne
wspierania gospodarki



UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY



co ujawnia się obserwatorom jako uzdolnienie właśnie. Stąd kluczowym zadaniem szkoły podstawowej, w tym szczególnie I etapu edukacyjnego jest dostarczenie dzieciom jak najwięcej możliwości do rozpoznania własnych zainteresowań i pasji.

Chciałabym zwrócić uwagę na jeszcze jedną ważną kwestię, która podczas wdrażania innowacyjnego programu nauczania *Twórcze umysły. Edukacja ku kreatywności* może okazać się bardzo ważna. Większość metod i technik pracy proponowanych w programie ma postać grupową lub w parach, co w przypadku niektórych uczniów zdolnych związane jest z pewnym dyskomfortem. Wiele badań psychologicznych (por. Limont, 2010; Sękowski, 2003; Knopik, 2014) wskazuje na wysoki indywidualizm dzieci zdolnych jako naturalny rys ich osobowości. Oznacza to, że nie należy dążyć za wszelką cenę do zintegrowania ich z resztą klasy, dlatego, że nie jest to zgodne z ich osobistymi potrzebami. Dziecko zdolne pomimo bycia indywidualistą i stronięcia od ciągłych kontaktów społecznych, może być w pełni szczęśliwe. W dobie promowania kompetencji społecznych naturalnym może się wydawać obligatoryjne uspołecznianie każdego ucznia, gdy tymczasem wymiar: ekstrawersja i introwersja rozumiany jako poziom otwartości podmiotu na relacje z innymi ludźmi ma charakter zmiennej psychologicznej, a więc „z natury” w populacji mamy do czynienia z osobami towarzyskimi i stroniącymi od innych. Należy to zaakceptować i uświadomić sobie, że czasami prace zespołowe mogą niektórych uczniów męczyć. Wówczas warto stworzyć im możliwości do swobodnej pracy indywidualnej tak, aby dominacja jednej formy realizacji zajęć (grupowa) nie osłabiła ich ogólnej motywacji i zaangażowania zadaniowego.

Z myślą o uczniach zdolnych w treściach nauczania opisanych w innowacyjnym programie nauczania *Twórcze umysły. Edukacja ku kreatywności* zostały umieszczone obok treści podstawowych, rozszerzające. Mają one na celu dostosowanie wymagań i zakresu oczekiwanych efektów kształcenia do możliwości dzieci z ponadprzeciętnym potencjałem tak, aby zgodnie z założeniami modelu zrównoważonego rozwoju równocześnie usprawniały sferę poznawczą, motoryczną, jak i społeczno-emocjonalną.

1.3. Zalecenia dotyczące pracy z uczniem 6-letnim

Uczeń 6-letni z pewnością nie stanowi uniwersalnej kategorii ucznia, którą dałoby się w sposób jednoznaczny opisać za pomocą jego mocnych i słabych stron. Są uczniowie młodsi doskonale przygotowani do obowiązku szkolnego, u których zarówno sfera poznawcza, jak i emocjonalna są gotowe do nowych wyzwań, w tym przede wszystkim do stopniowego przechodzenia ze świata zabawy do świata pracy wyznaczanego przez orientację zadaniową. Są jednak i tacy, którzy z trudnością koncentrują swoją uwagę na wydawanych przez nauczyciela poleceniach, co uniemożliwia im prawidłowe wykonanie jakiegokolwiek ćwiczenia (mimo posiadania wystraszającej wiedzy i umiejętności, aby sobie z nimi poradzić).

Inną problematyczną kwestią dotyczącą dzieci młodszych jest niewystarczająca gotowość emocjonalna do kontynuowania przez nich pracy, pomimo braku efektów i wystąpieniu trudności. Jest to szczególnie ważne w opanowywaniu umiejętności matematycznych: dojrzałość emocjonalna dziecka jest kluczowym predyktorem jego sukcesu edukacyjnego w tej dziedzinie. Warto uświadomić sobie, że uczeń sześciolatek, dla którego wciąż bardzo istotną potrzebą jest poczucie bezpieczeństwa, kiedy postawiony jest w sytuacji zadaniowej, interpretuje ją jako zagrożenie dla jego spokoju. Jeśli nie wychodzi z tej sytuacji zwycięsko (*poradziłem sobie z zadaniem*) pojawia się frustracja, która jeszcze intensywniej obniża poczucie bezpieczeństwa.

Stąd zaleca się, aby nauczyciel jak najwcześniej zdiagnozował mocne strony dzieci 6-letnich i w sytuacji ponoszenia przez nich porażek przy wykonywaniu np. prostych obliczeń rachunkowych, mógł wprowadzić „przerywnik”, podczas którego uczniowie wykonają zadania gwarantujące sukces.

Ważnym aspektem edukacji dzieci młodszych jest rozwijanie inteligencji emocjonalnej poprzez wprowadzenie języka uczuć. Należy stworzyć jak najwięcej sytuacji do rozpoznawania, nazywania, rozumienia i kontrolowania emocji:

- bajki terapeutyczne
- kalambury afektywne
- przygotowywanie klasowych emblematów uczuć



KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

SGWG
stowarzyszenie aktywne
wspierania gospodarki



UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY



- tworzenie analogii afektywnych (*Czuję się jak..., ponieważ...*)
- pogadanki w kręgu
- dzielenia się swoimi doświadczeniami.

Nauczyciel powinien pamiętać również, że dzieci młodsze mogą mieć problem z podleganiem ciągłemu procesowi oceniania, dlatego też zaleca się ograniczenie punktowej oceny do minimum na rzecz prostych komunikatów opisowych typu:

- *Właściwie zrozumiałaś polecenie i Twoja praca zasługuje na uznanie. Zastanawiam się, czy w ostatnim przykładzie dałoby się dopisać jeszcze inne przedmioty, których nazwy zaczynałyby się na literę „s”. Pomyśl!*
- *Dobrze poradziłeś sobie z tymi zadaniami. Proszę, zastanów się jeszcze nad trzecim działaniem. Czy Twój zapis na pewno odpowiada treści zadania?*

Ważnym etapem wdrażania innowacyjnego programu nauczania *Twórcze umysły*. Edukacja ku kreatywności jest rzetelne określenie stopnia dojrzałości emocjonalnej uczniów rozpoczynających naukę w pierwszej klasie (zarówno sześciolatków i siedmiolatków). Zdobyte informacje mogą posłużyć nauczycielowi do kompetentnego projektowania pracy klasy z uwzględnieniem indywidualnych predyspozycji poszczególnych dzieci.

W przypadku uczniów o niskim stopniu dojrzałości emocjonalnej należy:

- tworzyć podczas wykonywania zadań i ćwiczeń pary lub większe grupy uczniów o zróżnicowanym poziomie dojrzałości emocjonalnej (uczniowie dojrzałości emocjonalnie będą pełnili role modeli pozytywnych zachowań),
- przygotowywać zadania etapowe, w których pełne rozwiązanie jest możliwe po wykonaniu kilku jasno opisanych kroków, a każdy krok związany jest z uzyskaniem określonej gratyfikacji (np. w formie informacji zwrotnej); należy unikać zadań wymagających w jednym podejściu dużego zaangażowania i wykonania kilku operacji umysłowych, gdyż bazują one na wytrwałości podczas rozwiązywania problemów, której osoby niedojrzałe emocjonalnie nie mają jeszcze wykształconej,
- pokazywać sens wykonywania poszczególnych ćwiczeń i zadań – jaka jest praktyczna przydatność rozwijanych umiejętności?



- przywoływać wielokrotnie np. za pomocą bajek terapeutycznych, przykłady osób, które dzięki wytrwałości i niepoddawaniu się trudnościom, zrealizowały postawione sobie cele,
- rozładowywać frustrację poprzez aktywność fizyczną,
- wykorzystywać analizę portfolio do pokazywania uczniom efektów ich pracy, porównywanie przez dzieci jakości swoich wytworów powstałych w różnych etapach edukacji uświadomi im własny progres i zachęci do kontynuowania wysiłku,
- stosować behawioralne techniki oczyszczania atmosfery emocjonalnej w klasie poprzez np. zbieranie do worka złych uczuć w postaci śmieci samodzielnie uformowanych przez uczniów z gazety lub deptanie przez kilka minut negatywnych emocji typu żal, smutek, strach.

Poniżej zamieszono przydatne narzędzie do diagnozy dojrzałości emocjonalnej uczniów rozpoczynających naukę w szkole podstawowej oraz diagnozy koncentracji uwagi (a dokładniej: zachowań znamionujących koncentrację uwagi).

Dojrzałość emocjonalna dzieci rozpoczynających naukę w szkole (DED) -

Arkusz obserwacji

Opr. Małgorzata Knopik (Instytut Pedagogiki KUL)

Poniżej zamieszczono 15 opisów zachowań dziecka. Oceń, w jakim stopniu poszczególne opisy odpowiadają zachowaniu obserwowanego dziecka. Zaznacz odpowiednią cyfrę na skali 3-2-1, gdzie 3 oznacza *w pełni odpowiada*, 2 - *częściowo odpowiada*, 1 - *zupełnie nie odpowiada*.

<i>nr</i>	<i>twierdzenie</i>	<i>ocena</i>
1	Gdy pojawi się jakaś trudność, kontynuuje pracę.	3 - 2 - 1
2	Opisuje swój stan uczuciowy i podaje jego przyczyny (np. <i>Jest mi smutno, bo zgubiłem moją ulubioną zabawkę</i>).	3 - 2 - 1
3	Utrzymuje kontakt z rozmówcą podczas dłuższej interakcji.	3 - 2 - 1



4	Odpowiada na pytania, które są kierowane do niego.	3 - 2 - 1
5	Próbuje wykonać nowe zadania samodzielnie. Dopiero po nieudanych próbach prosi o pomoc.	3 - 2 - 1
6	Nie boi się nowych sytuacji.	3 - 2 - 1
7	Inicjuje interakcje społeczne (np. proponuje innemu dziecku zabawę, samo się przedstawia, zadaje pytania).	3 - 2 - 1
8	Nie używa agresji w komunikacji z innymi.	3 - 2 - 1
9	Rozumie stany uczuciowe osób w najbliższym otoczeniu (np. cieszenie się z wygranej, bycie obrażonym, bycie zmęczonym).	3 - 2 - 1
10	Lubi przebywać w towarzystwie innych dzieci.	3 - 2 - 1
11	W sytuacji popełnienia błędu, przeprosza i stara się w miarę swoich możliwości naprawić ów błąd.	3 - 2 - 1
12	Rozumie, czym są reguły (zasady) i na czym polega zawieranie i przestrzeganie umów.	3 - 2 - 1
13	W sytuacji niewiedzy, nie boi się poprosić o pomoc (ale nie nadużywa tych próśb).	3 - 2 - 1
14	Rzadko pojawiają się u niego wybuchy niekontrolowanego płaczu i/lub złości.	3 - 2 - 1
15	Zależy mu na finalizowaniu rozpoczętych czynności i zadań.	3 - 2 - 1

Wynik DED to średnia uzyskana z pomiaru dokonanego przez nauczyciela i rodziców. Wynik poniżej 25 pkt wskazuje na ryzyko niskiej dojrzałości emocjonalnej dziecka do podjęcia obowiązku szkolnego i wymaga bardziej szczegółowej konsultacji z poradnią psychologiczno-pedagogiczną.

Koncentracja uwagi uczniów - pytania kontrolne

Koncentracja uwagi to jeden z podstawowych procesów poznawczych warunkujących efektywne uczenie się. Badania psychologiczne pokazują jednoznacznie, że większość problemów uczniów w zakresie nabywania wiedzy, wynika z ich trudności z utrzymaniem uwagi przez dłuższy czas (por. Schaffer, 2008). Zbyt szybkie wyłączanie się, rozkojarzenie sprawia, że nowe informacje nie są



przyjmowane do systemu poznawczego podmiotu, a tym samym nie dochodzi do transferu wiedzy.

Poniższy kwestionariusz mający formę 10 pytań kontrolnych może być używany przez nauczycieli do prowadzenia obserwacji podłużnych uczniów celem zdiagnozowania, na ile ich umiejętność koncentracji uwagi zmienia się w czasie (progres vs. regres). Każde pytanie powinno być ocenione na skali czterostopniowej, gdzie:

4 oznacza „zdecydowanie tak”

3 oznacza „raczej tak”

2 oznacza „raczej nie”

1 oznacza „zdecydowanie nie”

<i>nr</i>	<i>pytanie dotyczące zachowania ucznia/uczennicy</i>	<i>ocena</i>
1	Czy reaguje na polecenia nauczyciela?	4 - 3 - 2 - 1
2	Czy czyta polecenia do ćwiczeń/zadań?	4 - 3 - 2 - 1
3	Czy potrafi skupić uwagę na jakimś problemie dłużej niż 5 minut?	4 - 3 - 2 - 1
4	Czy obserwuje to, co dzieje się podczas zajęć, np. na tablicy?	4 - 3 - 2 - 1
5	Czy rozumie polecenia nauczyciela?	4 - 3 - 2 - 1
6	Czy jest ruchliwe podczas zajęć (np. kręci się, odwraca, cały czas trzyma coś w rękach, „pstryka” długopisem)?	4 - 3 - 2 - 1
7	Czy jego/jej wypowiedzi są związane z tematem zajęć?	4 - 3 - 2 - 1
8	Czy pamięta temat (obszar tematyczny) poprzednich zajęć?	4 - 3 - 2 - 1
9	Czy utrzymuje kontakt wzrokowy z nauczycielem?	4 - 3 - 2 - 1
10	Czy potrafi odpowiedzieć na pytania dotyczące przeczytanego tekstu?	4 - 3 - 2 - 1

UWAGA! Przy sumowaniu wyników należy odwrócić punktację w pytaniu nr 6.



Interpretacja wyników:

40 - 32 pkt. – silna koncentracja uwagi

31 – 26 pkt. - średni poziom koncentracji uwagi z powtarzającymi się sytuacjami rozkojarzenia (szczególnie przy zdaniach wymagających dłuższej pracy)

25 – 21 pkt. – niski poziom koncentracji uwagi wymagający odpowiedniego treningu metapoznawczego

20 – 10 pkt – deficyty w zakresie koncentracji uwagi wymagające bardziej dokładnej diagnozy (konsultacji pedagogicznej i/lub psychologicznej)

II. Opis obudowy dydaktycznej

Obudowa dydaktyczna przygotowana do innowacyjnego programu nauczania *Twórcze umysły. Edukacja ku kreatywności* ma umożliwić nauczycielom i uczniom zrealizowanie zapisanych w nim celów dydaktycznych i wychowawczych. Jednocześnie takie elementy obudowy, jak konspekty projektów edukacyjnych, multimedialne gry logiczne lub językowe lub indywidualne karty pracy mają dostarczyć uczniom zdolnym dodatkowych bodźców stymulujących ich rozwój tak, aby żaden z nich nie miał okazji do konstatacji, że *polska szkoła jest nudna*.

Elementy obudowy dydaktycznej:

- 1) scenariusze zajęć dla nauczycieli – po 80 propozycji dla każdej klasy, łącznie 240 scenariuszy; każdy scenariusz przygotowany jest w duchu edukacji zintegrowanej tzn. nie odnosi się tylko do jednego wybranego przedmiotu, ale ujmując dane zagadnienie interdyscyplinarnie; scenariusze zawierają jasno sformułowane cele zajęć, które w sposób operacyjny odnoszą się do celów innowacyjnego programu nauczania, a pośrednio do zapisów dotyczących efektów kształcenia zawartych w podstawie programowej,
- 2) e-skrypt zawierający karty pracy dla uczniów (spójne ze scenariuszami zajęć) oraz dodatkowe zadania i ćwiczenia ukierunkowane na realizację treści rozszerzających ujętych w innowacyjnym programie nauczania *Twórcze*



- umysły. Edukacja ku kreatywności, a także narzędzia wspomagające pracę nauczyciela (proste arkusze ewaluacyjne, arkusze wywiadów/rozmowy z uczniami na temat efektów kształcenia i ich subiektywnej oceny zajęć),*
- 3) gry multimedialne – po 10 propozycji dla każdej klasy, łącznie 30 gier, zadaniem gier komputerowych oprócz metodycznego dostosowania obudowy dydaktycznej do interaktywnego charakteru percepcji współczesnych dzieci, jest rozwijanie emocjonalnej gotowości do współzawodnictwa oraz nauka kontrolowania rozwiązywania problemów pod wpływem presji czasowej; proponowane w grach problemy dotyczą zarówno zagadnień matematycznych (głównie ćwiczeń rachunkowych), logicznych (odnajdywanie brakujących elementów w szeregach logicznych), jak i językowych (w tym brzmienia polskich słów w jęz. angielskim) oraz przyrodniczych (rozpoznawanie gatunków roślin i zwierząt),
 - 4) testy i sprawdziany sprawdzające wiedzę i umiejętności uczniów (po 20 propozycji dla każdej klasy, łącznie: 60 testów i/lub sprawdzianów),
 - 5) scenariusze projektów edukacyjnych, w tym:
 - **dla klas I:** inwentaryzacja drzew i krzewów w otoczeniu szkoły, bezpieczeństwo na drodze, świat bajek, komputer bez tajemnic, zabawa z liczbami,
 - **dla klas II:** szkoła dawniej i dziś, czas na herbatę, potrawy regionalne, sąsiedzi Polski, wiem, co jem,
 - **dla klas III:** jabłko w roli głównej, inscenizacje przedstawień „Teatr w klasie”, nauka znaków drogowych, legendy mojego miasta/mojej okolicy, wielcy i wybitni Polacy,
 - 6) narzędzia diagnozujące rozwój uczniów (w tym skale obserwacji, testy zainteresowań, testy kompetencyjne, dyferencjał semantyczny),
 - 7) zestaw ćwiczeń rozwijających kompetencje kluczowe uczniów i integrujących zespół klasowy (po 30 ćwiczeń dla każdej klasy, łącznie: 90 ćwiczeń),
 - 8) zestaw zabaw rozwijających głównie myślenie twórcze i współpracę w grupie (po 30 zabaw dla każdej klasy, łącznie: 90 zabaw),



- 9) multimedialne scenariusze zajęć – do wykorzystania podczas zajęć komputerowych, ukierunkowane na uświadomienie uczniom roli nowoczesnych technologii w procesie zdobywania złożonych informacji o świecie, w tym ćwiczenia i zadania do wykonania na tablicy interaktywnej.

III. Zalecenia dotyczące wdrażania obudowy dydaktycznej

3.1. Scenariusze zajęć dla nauczycieli

Przygotowane scenariusze zajęć odnoszą się do ok. 30% zajęć realizowanych w klasie I, w związku z czym **kluczem do ich tworzenia była główna idea wdrażanego programu nauczania, tj. edukacja ku kreatywności**. Prezentowane ćwiczenia ukierunkowane są na rozwijanie myślenia twórczego uczniów i usuwanie barier ograniczających jego przebieg. Uwzględniają realizację podstawy programowej, co potwierdza tezę, iż nauczanie twórczości nie wymaga dodatkowych zajęć, ale jest możliwe jako pewna stała perspektywa i kontekst wszystkich obowiązkowych działań szkoły.

Scenariusze dla poszczególnych klas ponumerowane są od 1 do 80. Celem dostosowania ich do kalendarza szkoły oraz tematów i treści podejmowanych w ramach „Naszego elementarza” zaproponowano podział miesięczny, przy uprzednim założeniu, że nauczyciel wcześniej i tak powinien zapoznać się z treścią scenariuszy i ocenić właściwy moment ich wykorzystania.

Struktura scenariusza jest następująca:

- klasa, dla której jest adresowany scenariusz,
- tytuł scenariusza (w większości potraktowany jako temat bloku),
- główne obszary edukacyjne,
- cele ogólne i operacyjne zajęć,
- metody pracy,
- formy pracy,
- środki dydaktyczne,
- czas trwania.



Przebieg zajęć został podzielony na 3 etapy:

- faza wstępna,
- faza właściwa,
- faza końcowa.

Dodatkowo każdy scenariusz zawiera komentarze, w których zawarte są sugestie dotyczące rozwijania potencjału uczniów zdolnych oraz opisy zakresu modyfikacji danego ćwiczenia.

Poniżej zaprezentowano tematy scenariuszy dla poszczególnych klas w orientacyjnym podziale miesięcznym.

KLASA I

WRZESIEŃ

nr scenariusza	tytuł
1	Moja szkoła
2	Poznajmy się
3	Razem raźniej
4	Przygotowujemy portfolio
5	Bezpieczeństwo na drodze
6	Czy powietrze jest wszędzie?
7	Zabawy ruchowe na świeżym powietrzu - I
8	Zabawy ruchowe na świeżym powietrzu - II
9	Jesienne zabawy
10	Zabawy kształtujące orientację przestrzenną

PAŹDZIERNIK

nr scenariusza	tytuł
11	Tęczowe rymowanki
12	Gazetowe poszukiwania
13	Warzywa prosto z ogródka
14	Zabawy z geometrią



15	Tajemnice liści
16	Liściasta matematyka
17	Potęga wyobraźni
18	Idziemy na zakupy
19	Nie ma jak w domu
20	Święto przyjaźni

LISTOPAD

nr scenariusza	tytuł
21	Matematyczne porządkowanie świata
22	Dlaczego balony się unoszą?
23	11 Listopada
24	Klasa pełna uśmiechu
25	Oszczędzamy wodę
26	Czary mary z wodą
27	Pogodomaniacy
28	Pomysłowa lekcja
29	Mistrzowie słuchu
30	Miasto niezwykłości

GRUDZIEŃ

nr scenariusza	tytuł
31	Klasowy kalendarz urodzin
32	Kosmiczna podróż
33	Zabawy na śniegu
34	Świąteczne pierniczki
35	Moja przyszłość
36	Noworoczne postanowienia



STYCZEŃ

nr scenariusza	tytuł
37	Eksperymenty z lodem
38	Jak zimują zwierzęta?
39	Twórcze zabawy na śniegu
40	Dzień babci
41	Dzień dziadka
42	Dlaczego chorujemy?
43	W górach
44	Zimowa geometria
45	Twórcze skojarzenia

LUTY

nr scenariusza	tytuł
46	Eksperymenty z balonami
47	Zagadki z geometrią w roli głównej
48	Która godzina pyta rodzina?
49	Harmonogram dnia, czyli co po czym...
50	Niezwykła historia liczb
51	Matematyka na wesoło
52	Kompozycje gazetowe
53	Pechowa czy szczęśliwa trzynastka?

MARZEC

nr scenariusza	tytuł
54	Czy ślimak jest brzuchonogiem?
55	Tangramy - to jest to!
56	Kwiaty zwiastujące wiosnę
57	Dzień Oscarów



58	Życie to jest teatr?
59	Co nas złości, co nas cieszy?
60	Jak rośliny rosną?
61	Matematyczne łamanie głów

KWIECIEŃ

nr scenariusza	tytuł
62	Spotkanie z logiką w Prima aprilis
63	Wiosenne rozgrzewanie wyobraźni
64	Jajka w roli głównej
65	Wiemy o sobie prawie wszystko...
66	Zielono mi
67	Ile to waży?
68	Ile to kosztuje?

MAJ

nr scenariusza	tytuł
69	Alfabet marzeń
70	Legandy o naszym pochodzeniu
71	Królowa polskich rzek
72	Liczymy dziesiątkami
73	Twórcza matematyka
74	Twórczy zawrót głowy
75	Grasz w kolory?

CZERWIEC

nr scenariusza	tytuł
76	Dodawanie i odejmowanie w zakresie 20
77	Marzenia się spełniają
78	Konkurs logicznego myślenia



79	Co już wiemy?
80	Wakacje palcem po mapie planowane

KLASA II

WRZESIEŃ

nr scenariusza	tytuł
1	Wakacje za nami!
2	Owocna praca przed nami.
3	Razem różnie!
4	Twórcze inspiracje
5	Krajobrazy Polski
6	Przybysz z Chin
7	Grasz w alfabet?
8	Czy zwierzęta rozmawiają między sobą?

PAŹDZIERNIK

nr scenariusza	tytuł
9	Ruch to zdrowie!
10	Przyjaciele Ziemi
11	Dzień Nauczyciela
12	Kreatywność zawsze w cenie
13	Woda pełna tajemnic
14	Tropem zagadek (I)
15	Arytmetyczne potyczki
16	Płyn nienewtonowski



LISTOPAD

nr scenariusza	tytuł
17	Podróż do Wrocławia
18	Liczymy do 50
19	Trening uwagi
20	Energia klasy!
21	Sklep rzeczy niepotrzebnych
22	Co nas ciekawi?
23	Domino na 3 różne sposoby
24	English is funny

GRUDZIEŃ

nr scenariusza	tytuł
25	Podróż do Krakowa
26	Twórcze umysły na tropie żywności
27	Mikołajowa matematyka
28	Witamy zimę
29	Myśli nieuczesane
30	A rok 12 miesięcy ma...
31	Świąteczna tradycja
32	W Nowym Roku



STYCZEŃ

nr scenariusza	tytuł
33	Gry matematyczne I
34	Olbrzymy z mezozoiku
35	Trening twórczości (I)
36	Matematyczny raport z lektury
37	Arytmetyka w geometrii ukryta
38	Ćwiczenia dla ciała i ducha
39	Potyczki na słowa (I)
40	Lektura na ferie

LUTY

nr scenariusza	tytuł
41	Gry matematyczne II
42	Kopalnia pomysłów
43	Uwaga! Przyda się uwaga!
44	Czy uczucia nami rządzą?
45	Poznaję świat poprzez doświadczenia
46	Zadziwiające!
47	Podróż do Gdańska
48	Rozrywki dla umysłu



MARZEC

nr scenariusza	tytuł
49	Waga prawdę Ci powie...
50	Nowe języki
51	Sportowe potyczki
52	Symptomy wiosny
53	Pełne skupienie
54	Woda i jej różne oblicza
55	Zgadnij, co to za liczba
56	Wiosenne kreacje

KWIECIEŃ

nr scenariusza	tytuł
57	Matematyka pełna emocji
58	Kształty, figury, liczby
59	Kwiecień plecień...
60	Sezon sportowy czas zacząć!
61	Metafora goni metaforę
62	Z angielskim za pan brat!
63	Potyczki na słowa (II)
64	Zafascynowani matematyką



MAJ

nr scenariusza	tytuł
65	Święto Pracy
66	Podróż do Poznania
67	Tropem zagadek (II)
68	9 Maja - Dzień Europy
69	A wszystko to ze zdziwienia...
70	Trening twórczości (II)
71	Dzień matki
72	Matematyka na wesoło

CZERWIEC

nr scenariusza	tytuł
73	Dzień Dziecka w nowej odsłonie
74	Mali literaci
75	Globtroterzy
76	Figury z tajemnicami
77	Letnie kreacje
78	To już wiemy
79	Turniej logicznego myślenia
80	Wakacyjne plany



KLASA III

WRZESIEŃ

nr scenariusza	tytuł
1	Ustalamy plan pracy
2	Powakacyjne wspomnienia
3	Aktywni
4	Zagadki w terenie
5	Marzenia – to, co jest tylko moje...
6	Aktywni i kreatywni
7	Trening interpersonalny
8	Badamy powietrze

PAŹDZIERNIK

nr scenariusza	tytuł
9	Zawody sportowe
10	Eksperymenty z zadziwiająca cieczą
11	Laurka dla nauczyciela
12	Badamy powietrze
13	Giętycy w myśleniu
14	Sport uczy myślenia
15	Codzienna matematyka
16	Sprawiedliwa matematyka?



LISTOPAD

nr scenariusza	tytuł
17	Warto być kreatywnym
18	Działania na figurach
19	Trening twórczości (III)
20	Trenujemy naszą uwagę
21	Myślimy o myśleniu
22	Mistrzowie słownych kreacji
23	Doświadczamy i dziwimy się
24	Trójkąt przegrywa

GRUDZIEŃ

nr scenariusza	tytuł
25	Twórczość na różne sposoby
26	Trening kontroli emocji
27	Twórcze analogie
28	Geometryczne główkowanie
29	Trening komunikacji klasowej
30	Wieża kreatywności
31	Jak skutecznie stawiać sobie cele?
32	Arytmetyka na wesoło



STYCZEŃ

nr scenariusza	tytuł
33	Lód i jego właściwości
34	Zagadki liczbowe
35	Grunt to zdrowie
36	Żywiły Ziemi
37	Na tropach śniegu
38	Dzień babci i dziadka
39	Śnieg jako tworzywo

LUTY

nr scenariusza	tytuł
40	Jak dbać o zdrowie?
41	Literatura dla każdego
42	Zabawy gazetowe
43	Twórczość a technika
44	Targi turystyczne
45	Przygody z książkami
46	I need help!



MARZEC

nr scenariusza	tytuł
47	Potęga myślenia
48	Wiosenna aura
49	Spotkanie z zawodami
50	Rozwijamy metapoznanie
51	Trenujemy naszą wyobraźnię!
52	Podróż do Londynu
53	Eksperymentujemy z jajkami
54	Planuję moją przyszłość

KWIECIEŃ

nr scenariusza	tytuł
55	Eksperymenty z roślinami
56	Matematyka w nowych odsłonach
57	Orzeł czy reszka?
58	Pomysły to nasza specjalność
59	Podróż do Paryża
60	Kuchenne laboratorium
61	Jestem Europejczykiem
62	Fotosynteza
63	Angielski na wesoło



MAJ

nr scenariusza	tytuł
64	Architekci
65	W pajęczej sieci
66	Słowa i słówka
67	Ziemniaki, kartofle, pyry
68	Jak to skojarzyć?
69	W każdym z nas jest potrzeba ruchu!
70	Matematyka w kalendarzu ukryta
71	Święto mam

CZERWIEC

nr scenariusza	tytuł
72	Kreatywność zawsze w cenie
73	Ćwiczymy naszą uwagę
74	Zabawy z geografiami w tle
75	Coś z niczego
76	Wziąć na języki
77	Z logiką za pan brat
78	Zdolności od A do Z
79	Co o sobie wiemy?
80	Bilans wiedzy

3.2. E-skrypt

E-skrypt będzie zawierał karty pracy dla uczniów w większości do samodzielnego uzupełnienia przez nich oraz zadania i ćwiczenia rozszerzające treści nauczania przeznaczone głównie dla dzieci uzdolnionych. Często uczniowie zdolni podczas zajęć wykonują zadane prace szybciej niż rówieśnicy i wówczas celem zagospodarowania ich czasu można wykorzystać materiały zgromadzone w e-skrypcie.

Należy pamiętać, że szczególnie w klasie I karty pracy powinny być ograniczone do minimum, a edukacja matematyczna, jak i przyrodnicza zgodnie z założeniami samej podstawy programowej, jak i innowacyjnego programu nauczania *Twórcze umysły. Edukacja ku kreatywności* realizowana jest poprzez praktyczne działania w otoczeniu dziecka.

Druga część e-skryptu będzie przeznaczona dla nauczycieli. Znajdą się w niej proste i szybkie do wykonania testy i ankiety ewaluacyjne, dzięki którym możliwe będzie sprawdzenie efektywności danych zajęć oraz zebranie subiektywnych ocen uczniów na ich temat. Stosowanie proponowanych narzędzi pozwoli dostosować nauczycielowi sposób prowadzenia lekcji do oczekiwań dzieci, a także ich dominujących modalności sensorycznych (wzrokowcy, słuchowcy, kinestetycy).

3.3. Gry multimedialne

30 gier multimedialnych wspomaga prace nauczyciela w zakresie utrwalenia zdobytych przez uczniów wiadomości, a także przygotowuje ich do radzenia sobie z sytuacjami rywalizacji z innymi, w której ważna jest presja czasowa, a co za tym idzie koncentracja uwagi i koordynacja wzrokowo-ruchowa.

Gry poznawczo ukierunkowane są na kształcenie myślenia logicznego poprzez odkrywanie relacji i korelatów (zgodnie z klasycznymi założeniami teorii inteligencji, por. Spearman, 1968) w ciągach znaków (liczb, wyrazów, narysowanych obiektów). Uczniowie 6-letni mogą początkowo przejawiać trudności w pełnym zrozumieniu zasad niektórych gier ze względu na fakt niewykształcenia w pełni inteligencji operacyjnej, stąd zaleca się wprowadzenie dzieci w idee poszczególnych

aplikacji przez nauczyciela poprzez tłumaczenie obowiązujących reguł. W przypadku uczniów zdolnych zaleca się ich samodzielne dochodzenie do zasad danej gry, dzięki czemu usprawnione zostanie ich myślenie analityczne oraz przyczynowo-skutkowe.

3.4. Testy i sprawdziany

Dla każdej klasy przygotowanych zostało 20 testów i sprawdzianów wiedzy, które w prostej formie umożliwią zarówno samemu uczniowi, jak i nauczycielowi ocenę efektów dotychczasowego kształcenia rozumianych jako stopień transferu nowych informacji i umiejętności.

Część testów ma dodatkowe 2 pytanie skierowane do chętnych (głównie uczniów zdolnych). Znalezienie na nie odpowiedzi wymaga samodzielnego korzystania ze źródeł informacji, takich jak: encyklopedia, słowniki, wyszukiwarki internetowe.

W klasie I sprawdziany wprowadzone zostały dopiero w II semestrze ze względu na zachowanie 5-miesięcznego okresu adaptacji dzieci do nowego środowiska.

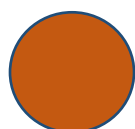
Przykładowy test:

Test nr 9

Imię i nazwisko:

Ocena:

Underline the correct answer.



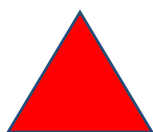
This square is brown.
circle is green.



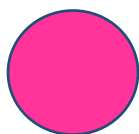
This triangle is blue.
This square is yellow.



This rectangle is white.
This circle is black.



This triangle is brown.
This square is red.



This rectangle is pink.
This circle is yellow.

3.5. Scenariusze projektów edukacyjnych

Nauczyciel powinien pamiętać, że projekt edukacyjny polega na pogłębionym badaniu tematu o dużej wartości poznawczej dla uczniów (ta wartość wynika przede wszystkim z występowania luki w systemie wiedzy). Z założenia jest działaniem wymagającym dużej samodzielności o charakterze interdyscyplinarnym. Samodzielność nie polega na tym, że uczeń pracuje sam. Wskazane jest oczywiście wykonywanie projektu w grupach (efekt synergii, nauka współpracy), natomiast rola nauczyciela podczas realizacji projektu jest znacznie ograniczona. To uczniowie formułują temat, interesujące ich pytania, metody poszukiwania odpowiedzi i sposoby ich prezentacji. Z tego powodu uważa się projekt badawczy za metodą rozwijającą również metapoznanie i umiejętności organizacji własnych działań. Według J. Dewey'a – autora metody, *nauczyciel musi dopilnować dwóch rzeczy*



jednocześnie: po pierwsze, żeby postawione zadanie wynikało z aktualnej sytuacji i nie przekraczało możliwości uczniów, a po drugie, żeby skłaniało ucznia do czynnego poszukiwania informacji i proponowania nowych rozwiązań. W ten sposób nowe fakty i nowe propozycje stają się fundamentem dalszych badań, w których pojawiają się nowe zadania. Ten proces

przypomina niekończącą się spiralę.

Zazwyczaj wyodrębnia się następujące elementy składowe projektu edukacyjnego:

- tytuł/temat projektu
- pytania badawcze, ewentualnie cel projektu
- termin realizacji
- sposoby realizacji – metody, techniki, środki;
- harmonogram prac
- sposoby prezentacji wyników
- sposoby ewaluacji i oceny.

Realizując projekty edukacyjne z dziećmi młodszymi zaleca się wprowadzenie modyfikacji w postaci potraktowania projektu jako zbioru działań uczniów prowadzących do jednego wspólnego celu (wówczas projekt edukacyjny przypomina projekt działań lokalnych) bez szczegółowej analizy sieci tematycznej i ustalania ścisłych zasad prezentacji i ewaluacji efektów pracy, np.:

- ogródek warzywny
- projektujemy ubrania
- czysta okolica.

3.6. Scenariusze multimedialne

Dodatkowo nauczyciele zostaną wyposażeni w scenariusze multimedialne, których celem jest wykorzystanie sprzętu komputerowego (w szczególności tabletów, tablic interaktywnych, rzutnika) w naturalnym procesie zdobywania wiedzy przez uczniów (zgodnie z zaleceniem podstawy programowej). Zajęcia



KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

SGWG
stowarzyszenie aktywne
wspierania gospodarki



UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY



komputerowe nie powinny stanowić osobnego przedmiotu w nauczaniu zintegrowanym (jak to często ma miejsce), ale stały element edukacji uczniów.

Scenariusze multimedialne bazować będą na interaktywnych materiałach zgromadzonych na platformie SCHOLARIS. Przykładowe tematy:

- *Państwa świata*
- *Ciemna strona Internetu*
- *Witaminy w owocach ukryte.*